

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 7-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

SHARQ FALSAFASI VA TASAVVUFDA RUHIY-JISMONIY
SALOMATLIK UYG'UNLIGI

Rajabov Otabek Atoevich

Buxoro davlat tibbiyot instituti Preventiv tibbiyot, jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrası mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda qadimgi va o'rta asr Sharq mutafakkirlari hamda tasavvuf namoyandalarining inson salomatligi, poklik va tibbiy madaniyat borasidagi falsafiy-tibbiy qarashlari tahlil qilinadi. Insonning jismoniy va ruhiy barqarorligi nafaqat tor tibbiy tushuncha, balki ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyat sifatida yoritib beriladi.

Insoniyat tafakkuri tarixida salomatlik va sog'lom turmush tarzi har doim ijtimoiy-falsafiy tadqiqotlarning markazida bo'lib kelgan. Sharq sivilizatsiyasida inson salomatligiga kompleks va sintezlashgan yondashuv qaror topgan: jismoniy barkamollik, ruhiy xotirjamlik, tabiat bilan uyg'unlik va ma'naviy poklik bir-biridan ayrilmagan holda tadqiq etilgan. Bu merosni o'rganish bugungi jamiyat ma'naviy hayoti va tibbiy madaniyatini yuksaltirishda muhim nazariy-amaliy ahamiyatga ega [1].

Sharq uyg'onish davri mutafakkirlari inson tabiatini chuqur ilmiy va falsafiy tahlil qilganlar:

Abu Nasr Farobiy axloqiy fazilatlar va badan salomatligi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni asoslab, jismoniy sog'lomlikning negizida ma'naviy tarbiya yotishini ko'rsatgan.

Abu Ali ibn Sino sog'liqni saqlash san'atini chuqurlashtirib, uning bosh maqsadi insonni tabiiy umr ko'rish davrigacha sog'lom yetkazishdan iborat ekanini ta'kidlagan.

Abu Bakr ar-Roziy tibbiyotga amaliy kuzatuv va diagnostika madaniyatini olib kirib, "kasallik tarixi" tizimini joriy etish orqali tibbiy tahlilning ilmiy poydevorini yaratgan.

Tasavvuf ta'limotida salomatlik masalasi ruhiy va ma'naviy kamolot darajasiga ko'tariladi:

Qalb va nafs pokligi: Sufiylar qalb xastaligini jismoniy xastalikdan ham og'irroq deb bilganlar. Qalbni va nafsni poklash haqiqiy salomatlikning asosiy shartidir.

Tavba va Zuhd: Ruhiy davolashning asosiy vositalari sifatida *tavba* (ma'naviy nuqsonlardan arish va o'zini anglash) hamda *zuhd* (nafsoniy xohishlarni cheklash orqali ichki muvozanatga erishish) e'tirof etiladi.

Jamiyat va “Bemorxona” konsepsiyasi: Tasavvufda dunyo ramziy ma’noda “bemorxona” deb qaraladi. Unda olimlar va ariflar ruhni davolovchi ma’naviy tabiblar, hukmdorlar esa jamiyat tartibini saqlovchi boshqaruvchilar sifatida talqin qilinadi.

Sharq salomatlik falsafasi shaxsiy gigiyena va davolanish chegarasidan chiqib, butun ijtimoiy tizimning barqarorligini ta’minlovchi ma’naviy-axloqiy tayanch sifatida namoyon bo’ladi. Jamiyat a’zolarining jismoniy va ruhiy sofliги to’g’ridan-to’g’ri ularning ma’naviy dunyoqarashi, adolat hamda halollik mezonlariga amal qilishiga bog’liqdir. Inson nafsoniy his-tuyg’ularni va ortiqcha dunyoviy hirsni jilovlay olsagina, unda jismoniy xastaliklarning kelib chiqishiga zamin yaratadigan ichki psixososial zo’riqishlar barham topadi. Shuning uchun ham Sharq mutafakkirlari qarashlarida sog’lom turmush tarzi har bir shaxsning jamiyat oldidagi axloqiy burchi va yuksak fuqarolik mas’uliyati darajasida baholangan [2-4].

Bugungi kunda psixosomatik kasalliklarning keskin ko’payishi va global stress omillarining ortishi sharoitida zamonaviy tibbiyot ham inson salomatligiga kompleks (holistik) yondashish zaruratini tobora chuqur anglamoqda. Klassik Sharq mutafakkirlarining, xususan tasavvuf namoyandalarining ruhiy profilaktika va ruhiy xotirjamlikka erishish borasidagi g’oyalari zamonaviy psixoterapiya va profilaktik tibbiyot tamoyillari bilan uyg’unlashib ketadi. Kasallik alomatlarini shunchaki dori vositalari bilan bartaraf etish yetarli emasligini, uning asl ildizi bo’lmish ma’naviy muvozanatsizlikni davolash zarurligini uqtirgan Sharq ilmiy merosi bugungi tibbiy madaniyatni shakllantirish va sog’lom avlodni tarbiyalashda muhim konsepsual poydevor bo’lib xizmat qiladi.

Sharq mutafakkirlari va tasavvuf namoyandalarining salomatlik haqidagi ta’limoti jismoniy va ruhiy poklikning yaxlitligi tamoyiliga asoslanadi. Ularning qarashlari kasallikni davolashdan ko’ra uning oldini olish, insonni ma’naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga yetkazish hamda jamiyatda sog’lom tibbiy madaniyatni shakllantirishda bugungi kun uchun ham dolzarb dasturilamal bo’lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абу Наср Форобий. Фозил одамлар шахри / А. Н. Форобий; Масъул муҳаррир М. М. Хайруллаев. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2016. – 320 б
2. Абу Али ибн Сино. Тиб қонунлари: 5 жилдлик. Ж. 1 / Абу Али ибн Сино; Таҳрир ҳайъати: У. Каримов ва бошқ.; ЎзР ФА Шарқшунослик институти. – Тошкент: Фан, 2013. – 544 б.
3. Закуев А.К. Философские и медицинские взгляды Ар-Рази / А.К. Закуев. – Баку: Элм, 1983. – 148 с.
4. G‘azzoliy, Abu Homid. Qalb ajoyibotlari (Ihyo ulum id-din kitobidan) / A.H. G‘azzoliy; Tarjimon R. Zohid. – Toshkent: Movarounnahr, 2018. – 208 b.
5. Sobirovich, T. B. (2023). Basic Criteria for Building the Third Renaissance in Uzbekistan. Asian Journal of Applied Science and Technology (AJAST), 7(1), 149-157.
6. Sobirovich, T. B. (2024). Renewal of Societal Ideosphere: An Analytical Study of Medieval Philosophical Thought. Philosophy, 8(3), 12-18.